

gedrag de certificaten te verleen, of alleen te letten op dat wat door vonnissen geconstateerd is. Denk u eens de moeielijkheden als de overheid er eens serieus eene moraal op na ging houden

„En als men nu zegt dat in de huwelijkswetgeving de Staat bepaalde zeden onder het volk moet brengen of onderhouden dan stelt men feitelijk nog den Staat in dienst van de Kerk. Dat is verkeerd. De Staat heeft slechts met de rechtsgevolgen van huwelijk en afstamming te maken. Maar het zal zeker moeielijk zijn om die beperkte opvatting er in te krijgen.”

Dat Mr. van Houten zich ook een voorstander toonde van de algeheele wettelijke gelijkheid van man en vrouw en dus ook van de bevoegdheid der vrouw om op gelijken voet alle beroepen uit te oefenen waartoe zij zich aangesproken gevoelde, zal na het voorafgaande zeker niemand verwonderen.

* * *

Na het huisgezin was de godsdienst aan de beurt.

„Wat dunkt u van de waarde van den godsdienst in onze tegenwoordige maatschappij? Ik bedoel met godsdienst meer in 't bijzonder den dogmatieken godsdienst.”

— „Ik wou dat alle dogmatiek weg was. Ik acht den dogmatischen godsdienst iets van absolute onwaarde. Dogma's, kerken, priesters, dominée's — voor mijn part waren ze allemaal weg; het zou een groote verbetering zijn, geloof ik. Wat natuurlijk niet in zich sluit dat ik vereenigingen voor humanitaire doeleinden (als armenzorg, zoolang die noodig is) zou willen missen en het is wel treurig dat die zaken daarmee zoo *verknijft* zijn. Evenmin bevordering van wijsgeerig nadenken. Daar ligt de ze druk van de leer van Boeddha, een werkje dat ik met dat doel vertaald heb. Maar de priesters en kerken als kweekers en kweekplaatsen van dogmatieke begrippen, de dogmatische godsdienst met al zijn geschillen en ketterjacht, bij het weinige goede dat ik er van zie — neen, daar ben ik al lang geheel van vervreemd. . . .

„. . . . Dat men klaargebakken begrippen in zijn jeugd aan te nemen heeft en op straffe van een eeuwig ongelukkig-zijn zich in zijn leven daaraan moet houden, dat reken ik uit den boeze. Ieder mensch, die zelfstandig nadenkt, zal van zijn jeugd tot zijn rijpheid zijn denkbeelden wisselen. Dat ligt in een gezonde ontwikkeling.”

„Men hoort dikwijls daartegen zeggen dat men menigeen een troost ontnemt, door den godsdienst weg te nemen. Wat geeft u in de plaats?”

— „Dat moet ieder voor zichzelf weten. De vorming van meeningen over onbekende dingen zal wel altijd blijven bestaan, om de bekende reden van de doos van Pandora; de hoop zal altijd aan mystieke invloeden doen gelooven. Alleen het kunstmatig inculqueeren van denkbeelden, het inprenten van een bepaald dogma aan kinderen, dien vooraf bepaalden vorm van denken voor hun geheele leven — dat alles acht ik verkeerd.”

„Maar het begrip is voor velen onafscheidelijk van den vorm. Gesteld nu dat iemand troost en dus een zekere mate van levensgeluk vindt in een